

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Kielcach

LKI.410.008.06.2016
P/16/070

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Kielcach
al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 4, 25-520 Kielce
T +48 41 249 91 00, F +48 41 249 91 05
lki@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/070 – Przeciwdziałanie e-uzależnieniu dzieci i młodzieży.
Okres objęty kontrolą	Lata szkolne 2013/2014, 2014/2015 i 2015/2016.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
Kontroler	Krzysztof Kopeć, specjalista kp., upoważnienie do kontroli nr LKI/24/2016 z dnia 27 kwietnia 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa nr 4 w Ostrowcu Świętokrzyskim (dalej: Szkoła), ul. Polna 56, 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Anna Agatowska, Dyrektor Szkoły od 1 października 2015 r., od 1 grudnia 2014 r. pełniąca obowiązki Dyrektora. Wcześniej w okresie od 1 listopada 2007 r. Dyrektorem Szkoły był Mariusz Łata. (dowód: akta kontroli str. 4-10)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

W okresie objętym kontrolą w Szkole obowiązywały programy wychowawcze i programy profilaktyki, uchwalone zgodnie z art. 54 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty², w których zawarte zostały zadania związane z nadużywaniem mediów elektronicznych. Opracowanie ww. dokumentów nie zostało jednak poprzedzone diagnozą skali zjawiska nadużywania mediów elektronicznych przez uczniów, które może prowadzić do e-uzależnienia, a w samych dokumentach nie określono wskaźników pozwalających na pomiar efektywności realizacji zadań w nich zawartych.

W Szkole podejmowano działania wychowawcze i profilaktyczne w celu realizacji ww. programów, organizując spotkania dla uczniów i rodziców oraz szkolenia dla rady pedagogicznej, prowadzone przez wychowawców, pedagoga szkolnego, przedstawicieli policji oraz zaproszonych specjalistów. Realizowane obszary tematyczne odnosiły się głównie do ogólnych kwestii uzależnień, ze szczególnym uwzględnieniem bezpieczeństwa w sieci i cyberprzemocy.

Oprócz realizacji programów profilaktycznych w Szkole opracowano *Strategię działań wychowawczych, zapobiegawczych i interwencyjnych wobec uczniów zagrożonych uzależnieniem*, w której zawarta została procedura działań interwencyjnych w sytuacji kryzysowej związanej z nadużywaniem przez uczniów mediów elektronicznych (telefon, komputer, tablet). Ponadto, na terenie Szkoły wprowadzany został całkowity zakaz korzystania z telefonów komórkowych. Wprowadzenie zakazu zostało określone w statucie Szkoły, przy czym postanowienia w nim zawarte wprowadzały jedynie zakaz korzystania z telefonów komórkowych w trakcie zajęć edukacyjnych. Zakaz ten został w sposób nieformalny rozszerzony również na czas przerw. W statucie, a także w żadnym innym dokumencie szkolnym nie zostały określone zasady postępowania nauczycieli w sytuacji naruszenia ww. zakazu.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen cząstkowych dotyczących działalności w badanym obszarze: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny cząstkowej według proponowanej skali byłoby niemożliwe lub nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, należy zastosować ocenę opisową.

² Dz. U. z 2015 r. poz. 2156, ze zm.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Opracowanie i realizacja programów profilaktycznych i wychowawczych

Opis stanu faktycznego

W latach szkolnych 2013/2014 i 2014/2015 w Szkole w 14 oddziałach kształciło się odpowiednio 306 oraz 314 uczniów. W roku szkolnym 2015/2016 w Szkole funkcjonowało 17 oddziałów, w których uczyło się 390 uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 449)

Zgodnie z zapisami §4 statutu głównym celem i zadaniem Szkoły była dbałość o wszechstronny rozwój uczniów z uwzględnieniem postanowień programu wychowawczego i programu profilaktycznego. Postanowienia § 13 statutu wskazywały, że Szkoła prowadzi szeroką działalność z zakresu profilaktyki poprzez:

- realizację przyjętego w szkole programu profilaktycznego,
- rozpoznawanie i analizowanie indywidualnych potrzeb i problemów uczniów,
- realizację określonej tematyki na godzinach do dyspozycji wychowawcy we współpracy z lekarzami i psychologami,
- działania opiekuńcze wychowawcy klasy,
- działania pedagoga szkolnego,
- współpracę z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, m.in. organizowanie zajęć integracyjnych, spotkań z psychologami.

(dowód: akta kontroli str. 13-16)

Opracowanie programu wychowawczego i programu profilaktycznego następowało na początku każdego roku szkolnego. W kontrolowanym okresie w Szkole obowiązywały trzy programy profilaktyczne oraz trzy programy wychowawcze na następujące lata szkolne 2013/2014, 2014/2015 oraz 2015/2016.

Do opracowania, wdrażania i ewaluowania ww. dokumentów w Szkole powołany został Szkolny Zespół Wychowawczy. W skład zespołu wchodził m.in.: Dyrektor, pedagog oraz jako członkowie zespołu wyznaczeni nauczyciele. Przedstawiciele ww. zespołu w 2003 r. uczestniczyli w szkoleniu dotyczącym programu profilaktyki zorganizowanym przez Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach. Wymiar szkolenia wyniósł trzy godziny dydaktyczne. Wchodząca w skład zespołu pedagog ukończyła również w 2002 r. szkolenie *Budowanie szkolnego programu profilaktycznego*³ w wymiarze 23 godzin dydaktycznych.

Wszystkie obowiązujące w okresie objętym kontrolą programy wychowawcze posiadały podobną strukturę i treść. W każdym z poddanych analizie programów zawarta została misja szkoły, wartości wychowawcze, założenia programu, cele wychowawcze szkoły i jej zadania. Do celów wychowawczych szkoły zaliczono:

- otoczenie szczególną opieką dzieci pięcioletnich rozpoczynających naukę w szkole,
- kształtowanie u uczniów postaw warunkujących funkcjonowanie we współczesnym świecie,
- umożliwienie rozwoju własnych uzdolnień i zainteresowań,
- integrowanie zespołów klasowych poprzez samorządność,
- wszechstronny rozwój ucznia we wszystkich sferach osobowości (intelektualnej, psychicznej, zdrowotnej, moralnej),
- przygotowanie do aktywnej pracy w grupie i społeczności,
- wychowanie uczniów do właściwego odbioru i wykorzystania mediów,
- zapewnienie uczniom możliwości zdobywania wiedzy i umiejętności niezbędnych do uzyskania świadectwa szkoły podstawowej.

³ W ramach szkolenia uwzględniono następujące zagadnienia: profilaktyka problemowa, systemowe podejście do profilaktyki, szkolny program profilaktyki w świetle przepisów, przegląd istniejących programów profilaktycznych – analiza użytych strategii, diagnoza sytuacji problemowej, projektowanie szkolnego programu profilaktycznego, ewaluacja i monitoring.

Zadania Szkoły zawarte w programach zostały przyporządkowane do poszczególnych podmiotów występujących w procesie wychowawczym, tj. dyrekcji, rady pedagogicznej, wychowawców, pedagoga szkolnego, rodziców, rady rodziców, samorządu uczniowskiego. Wśród zadań pedagoga wymieniono m.in. kształtowanie właściwej postawy wobec współczesnych zagrożeń (choroby, epidemie, zagrożenia płynące z Internetu).

W programach wychowawczych przewidziano dwa etapy wychowawcze:

- I etap klasy 0-III z celem przewodnim *Dziecko znajduje swoje miejsce w grupie i działa w niej*,
- II etap klasy IV-VI z celem przewodnim *Uczeń podejmuje nowe wyzwania*.

Realizacja programów wychowawczych odbywała się na podstawie *Planu działań wychowawczych*, na który składały się cele operacyjne, zadania, formy realizacji, osoby odpowiedzialne i terminy. Efekty działań wychowawczych określono dla poszczególnych klas i założono, że:

- uczeń klasy 0 potrafi odnaleźć się w nowym środowisku, respektuje normy grupowe, zna zasady bezpieczeństwa w szkole i poza nią, uwrażliwia się na słowo pisane, uczestniczy w życiu szkoły, zna najbliższą okolicę;
- uczeń klasy I potrafi odnaleźć się w społeczności uczniowskiej, współtworzy i respektuje normy grupowe, zna zasady bezpieczeństwa w drodze do szkoły i w szkole, wie kto jest patronem szkoły, zna symbole narodowe, rozwija swoje zainteresowania;
- uczeń klasy II potrafi radzić sobie w trudnych sytuacjach, wie gdzie może zwrócić się o pomoc, dba o własne zdrowie, wie kto jest patronem szkoły, potrafi rozwijać swoje zainteresowania, zna piękne zakątki naszego regionu, uczestniczy w życiu szkoły;
- uczeń klasy III jest świadomy, że klasa to zespół różnych osób, rozumie znaczenia podtrzymywania tradycji szkolnych, zna zabytki swojego miasta, wie kto jest patronem szkoły i naśladuje go, zna zasady zdrowego trybu życia, rozumie potrzebę ochrony środowiska, uczestniczy w życiu szkoły;
- uczeń klasy IV ma poczucie przynależności do zespołu klasowego, potrafi współpracować ze swoimi rówieśnikami, rozwija się intelektualnie, kultywuje tradycje szkoły, regionu, kraju, umie korzystać ze środków masowego przekazu, dba o swoje zdrowie, żywo uczestniczy w życiu szkoły;
- uczeń klasy V dostrzega swoje mocne i słabe strony, ma swoje zdanie, dostrzega świat potrzeb innych ludzi, zna i potrafi egzekwować swoje prawa i obowiązki, zna najpiękniejsze zakątki swojego regionu, kraju, stosuje zasady bezpieczeństwa w szkole, potrafi czerpać mądrość z przysłów narodowych, żywo uczestniczy w życiu szkoły, regionu;
- uczeń klasy VI akceptuje samego siebie, zna siebie swoje możliwości i zainteresowania, umie planować swoją pracę, zna kraje Unii Europejskiej, docenia dziedzictwo kulturowe regionu, zna i naśladuje swojego patrona, czuje się obywatelem świata, żywo uczestniczy w życiu szkoły.

W programach wychowawczych określono szereg zadań dotyczących bezpieczeństwa w sieci, których główną formą realizacji była sorkania i apele okolicznościowe.

Jako formy ewaluacji programów wychowawczych przewidziano: obserwację (zadanie to realizowali wychowawcy klas), ankiety, rozmowy z uczniami, rozmowy z rodzicami, analizę dokumentów, obserwacje i ocenę zachowań.

Do efektów działań wychowawczych przewidzianych w ww. programach zaliczono m.in.: umiejętność odnalezienia się przez ucznia w społeczności uczniowskiej, zdolność do współtworzenia i respektowania norm grupowych, znajomość zasad bezpieczeństwa w drodze do szkoły i w szkole, rozwój zainteresowań uczniów.

W programach nie zawarto wskaźników, które pozwoliłyby zbadać efektywność podejmowanych działań w ramach realizacji poszczególnych zadań określonych w programie.

(dowód: akta kontroli str. 99-224, 622, 632-634)

Szkoła nie posiadała dokumentów bądź opracowań, które pokazywałyby skalę zjawiska nadużywania mediów elektronicznych, które może prowadzić do e-uzależnienia wśród uczniów. W obowiązujących w Szkole w kontrolowanym okresie programach profilaktycznych nie zawarta została również diagnoza skali problemu. Według zapisów zawartych w programie na rok szkolny 2013/2014, został on opracowany na podstawie diagnozy

środowiska szkolnego przeprowadzonego w oparciu analizę dokumentacji szkolnej, wywiady z dyrektorem, nauczycielami, rodzicami, pracownikami opieki społecznej, mieszkańcami osiedla wokół szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 225-236, 687)

W ramach niniejszej kontroli przeprowadzono anonimowe badanie ankietowe wśród uczniów klas V i VI, ich rodziców i nauczycieli w celu uzyskania informacji dotyczących e-uzależnienia. Badaniem objęto grupę 71 uczniów klas piątych i szóstych, 75 rodziców i 29 nauczycieli. Wyniki badania wskazują, że przedstawiciele wszystkich ww. grup mają świadomość zagrożeń wynikających z powszechnej dostępności do komputera, telefonu komórkowego i Internetu. Niemal wszyscy ankietowani nauczyciele wskazali, że można się uzależnić od korzystania z Internetu, komputera, telefonów komórkowych oraz gier on-line⁴. Również zdecydowana większość ankietowanych uczniów i ich rodziców (około 80%) uważa, że można uzależnić się od ww. czynności⁵.

Zdecydowane różnice pomiędzy poszczególnymi grupami ankietowanych wystąpiły w przypadku odpowiedzi na pytanie odnośnie skali problemu e-uzależnienia w najbliższym otoczeniu. Na pytanie dotyczące tego, ilu z podopiecznych (w przypadku nauczycieli), kolegów z klasy (w przypadku uczniów) i kolegów/koleżanek dziecka (w przypadku rodziców) jest uzależnionych od korzystania z Internetu, komputera, telefonu komórkowego i gier on-line 20,7% ankietowanych nauczycieli wskazało, że nikt nie jest uzależniony od Internetu, 10,3%, że nikt nie jest uzależniony od komputera, 17,2%, że nikt nie jest uzależniony od telefonu komórkowego, a 14,3%, że nikt nie ma problemów z nadużywaniem gier on-line. W przypadku ankietowanych rodziców i uczniów odsetek odpowiedzi wskazujących, że nikt z najbliższego otoczenia nie jest uzależniony oscylował wokół zera.

W opinii 52,1% ankietowanych uczniów, więcej niż połowa kolegów/koleżanek z klasy nadużywa korzystania z Internetu, według 60,6% więcej niż połowa kolegów/koleżanek nadużywa korzystania z komputera. 67,1% ankietowanych stwierdziło, że więcej niż połowa kolegów/koleżanek nadużywa korzystania z telefonów komórkowych, 49,3% natomiast, że więcej niż połowa kolegów/koleżanek nadużywa grania w gry on-line.

Według ankietowanych nauczycieli problem e-uzależnienia dotyczy raczej mniejszej grupy osób niż w opinii rodziców i uczniów. Według blisko połowy ankietowanych nauczycieli problem ten dotyczy mniej niż połowy uczniów⁶. Natomiast blisko 60% przebadanych uczniów i ich rodziców stwierdziło, że problem e-uzależnienia dotyka połowy lub więcej osób z najbliższego otoczenia⁷.

(dowód: akta kontroli str. 576-600)

Wśród celów programów profilaktycznych na lata szkolne 2013/2014 oraz 2014/2015 wymieniono: wspomaganie wychowania, kompensację jego niedostatków, ograniczanie i eliminowanie czynników ryzyka zaburzających prawidłowy rozwój ucznia, inicjowanie i wspomaganie działań chroniących, wspierających zdrowy i bezpieczny tryb życia.

W programie profilaktycznym na rok szkolny 2015/2016 za cel główny przyjęto zwiększenie skuteczności działań wychowawczych i profilaktycznych na rzecz bezpieczeństwa i tworzenia przyjaznego środowiska w szkole i jej otoczeniu. Jako cele szczegółowe wskazano:

1. Kreowanie zdrowego, bezpiecznego i przyjaznego środowiska szkoły i placówki m.in. przez rozwijanie kompetencji społecznych uczniów i wychowanków oraz wspieranie prawidłowego rozwoju osobowości dzieci.
2. Zapobieganie problemom i zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży, m.in. przez:
 - profilaktykę agresji i przemocy, w tym cyberprzemocy,

⁴ Wszyscy ankietowani nauczyciele uważają, że można uzależnić się od korzystania z Internetu, 96,6% od korzystania z komputera, 93,1% od korzystania z telefonów komórkowych, a 96,6% od grania w gry on-line.

⁵ 87,3% ankietowanych uczniów wskazało, że można uzależnić się od korzystania z Internetu, 88,7% od korzystania z komputera, 73,2% od korzystania z telefonów komórkowych, a 77,5% od grania w gry on-line. 78,3% objętych badaniem rodziców uważa, że można uzależnić się od korzystania z Internetu, 80,8% od korzystania z komputera, 77,1% od korzystania z telefonów komórkowych, a 78,6% od grania w gry on-line.

⁶ 44,8% ankietowanych nauczycieli uważa, że mniej niż połowa uczniów jest uzależnionych od Internetu, 55,2% od komputera, 44,8% od telefonu i 35,7% od gier on-line.

⁷ 57,4% ankietowanych rodziców i 52,1% ankietowanych uczniów wskazało, że ponad połowa kolegów i koleżanek dziecka oraz kolegów i koleżanek ze szkoły jest uzależnionych od Internetu, 57,4% i 60,6% od komputera, 66,2% i 67,1% od telefonu i 58% i 49,3% od gier on-line.

- przeciwdziałanie używaniu substancji psychoaktywnych przez uczniów i wychowanków oraz profilaktykę uzależnienia od gier komputerowych, Internetu,
- kształtowanie umiejętności uczniów i wychowanków w zakresie prawidłowego funkcjonowania w środowisku cyfrowym.

3. Promowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży.

Konstrukcja programów profilaktycznych zakładała przypisanie zadań profilaktycznych w nich zawartych do poszczególnych podmiotów tworzących społeczność szkolną. Do zadań nauczycieli zaliczono m.in.: wdrażanie uczniów do świadomego unikania zagrożeń oraz kształtowanie umiejętności odmawiania i negocjacji, systematyczne informowanie rodziców o postępach w nauce i zachowaniu dzieci. Wśród zadań pedagoga wymieniono m.in.: realizację programów profilaktycznych oraz organizowanie dla uczniów zajęć profilaktycznych w formie pogadarek, prelekcji z udziałem policji, straży miejskiej, psychologa lekarza.

(dowód: akta kontroli str. 225-259)

Określone w harmonogramie działań profilaktycznych w roku szkolnym 2013/2014 zadania dotyczące mediów elektronicznych zakładały m. in. organizację:

- szkolenia dla nauczycieli: *Zachowania ryzykowne dzieci na poziomie szkoły podstawowej,*
- warsztatów pedagogicznych dla rodziców: *Jak przeciwdziałać zachowaniom ryzykownym dzieci,*
- warsztatów pedagogicznych dla uczniów: *Dlaczego warto mówić nie – budowanie postaw asertywnych uczniów.*

(dowód: akta kontroli str. 228-229)

Harmonogramy działań profilaktycznych w roku szkolnym 2014/2015 oraz 2015/2016 zakładały m. in.:

- realizację zajęć profilaktycznych na temat uzależnienia od tytoniu, alkoholu, narkotyków i dopalaczy, Internetu, mediów elektronicznych – telefonu, komputera⁸ (adresaci: uczniowie klas V i VI),
- realizację zajęć o bezpieczeństwie w sieci⁹ (adresaci: uczniowie klas V i VI),
- organizowanie wolnego czasu pozalekcyjnego uczniów, jako alternatywę dla zachowań ryzykownych¹⁰ (adresaci: wszyscy uczniowie).

(dowód: akta kontroli str. 242-244, 256-258)

W programach profilaktycznych założono prowadzenie ich ewaluacji w horyzoncie dwuletnim w celu określenia stopnia osiągnięcia założonych celów programu i jego skuteczności. W samych programach profilaktycznych nie określono jednak wskaźników ich realizacji. W przypadku ewaluacji programu na rok szkolny 2013/2014 do ewaluacji zastosowano: obserwację funkcjonowania uczniów, wywiad z nauczycielami i pracownikami szkoły (arkusz diagnostyczny), rozmowy z rodzicami, analizę dokumentacji szkolnej, ocenę realizacji zadań zawartych w programie. W raporcie z ewaluacji programu profilaktycznego w sekcji wywiad z nauczycielami i pracownikami szkoły zawarta została informacja, że zdaniem nauczycieli uczniowie sporo czasu spędzają w domach przy komputerach, rodzice jednak zapewniają, że jest to czas przez nich kontrolowany. Nauczyciele wskazali również na obecność uczniów na portalach społecznościowych, głównie Facebooku i fakt, że dzieci nie zawsze przestrzegają etykiety i bezpieczeństwa w sieci.

(dowód: akta kontroli str. 230-235)

NIK zwraca uwagę na fakt, iż zgodnie z regulaminem portalu Facebook konto na tym portalu może utworzyć tylko osoba, która ukończyła co najmniej 13 lat. Warunku tego w zdecydowanej większości nie spełniają dzieci uczące się w szkole podstawowej.

(dowód: akta kontroli str. 688-695)

W raporcie z ewaluacji sformułowano m.in. następujący wniosek: *W związku z dostępem uczniów do komputera, Internetu i telefonii komórkowej, należy kontynuować działania*

⁸ Jako realizatorów wskazano: wychowawców, pedagoga, zaproszonych specjalistów.

⁹ Jako realizatorów wskazano: wychowawców, pedagoga, nauczycieli informatyki.

¹⁰ Jako realizatorów wskazano: wychowawców, pedagoga, dyrekcję, rodziców.

profilaktyczne ukazujące zagrożenia związane z korzystaniem z komputera, Internetu i telefonii komórkowej oraz zajęcia pomagające dzieciom radzić sobie z agresją w sieci i cyberprzemocą.

(dowód: akta kontroli str. 234)

Załącznik do programu profilaktycznego na rok szkolny 2015/2016 oraz do statutu stanowiła *Strategia działań wychowawczych, zapobiegawczych i interwencyjnych wobec uczniów zagrożonych uzależnieniem w Szkole Podstawowej nr 4 w Ostrowcu Świętokrzyskim*. Strategia obejmowała działania wychowawcze, profilaktyczne, edukację prozdrowotną i była realizowana przez pracowników Szkoły. W Strategii określone zostały działania interwencyjne w sytuacji kryzysowej związanej z nadużywaniem przez uczniów mediów elektronicznych (telefon, komputer, tablet) oraz procedura reagowania wobec ofiary cyberprzemocy.

(dowód: akta kontroli str. 260-270)

W kontrolowanym okresie w Szkole nie stwierdzono sytuacji wymagającej wdrożenia procedury postępowania w sytuacji nadużywania przez uczniów mediów elektronicznych.

(dowód: akta kontroli str. 687)

W okresie objętym kontrolą jednostki samorządu terytorialnego, na terenie których położona jest Szkoła tj.: Starostwo Powiatowe w Ostrowcu Świętokrzyskim i Urząd Miasta w Ostrowcu Świętokrzyskim nie uwzględniały w programach polityki zdrowotnej problematyki e-uzależnień.

(dowód: akta kontroli str. 611, 613-620)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na nierzetelnym opracowaniu programów profilaktycznych i wychowawczych. Opracowanie ww. dokumentów nie zostało poprzedzone kompleksową diagnozą problemów uczniów, w tym skali zjawiska nadużywania mediów elektronicznych, które może prowadzić do e-uzależnienia, a w samych dokumentach nie zostały zawarte wskaźniki realizacji podejmowanych działań, pozwalających na weryfikację stopnia osiągnięcia celów określonych w programach.

(dowód: akta kontroli str. 99-270)

Dyrektor i pedagog szkolny wyjaśnili, że brak umieszczenia wskaźników w programach profilaktycznych i wychowawczych wynikał z niewiedzy i z błędnego podejścia do konstrukcji programów.

Odnośnie przyczyn nieprzeprowadzenia diagnozy skali problemu e-uzależnienia, Dyrektor wyjaśniła, że diagnoza problemów szkolnych przeprowadzana jest w szkole na początku każdego roku szkolnego oraz w jego trakcie i diagnoza ta wskazuje kierunek działań przy planowaniu pracy profilaktycznej.

Pedagog wyjaśniła, że w ostatnich latach nie prowadziła szczegółowej diagnozy zjawiska e-uzależnienia z powodu braku niepokojących sygnałów ze strony uczniów, rodziców i nauczycieli o problemie nadużywania urządzeń elektronicznych przez dzieci, ale też z powodu skupienia uwagi na dominującym problemie agresji wśród uczniów. Pedagog dodała, że temat obecnie prowadzonej kontroli NIK w zakresie przeciwdziałania e-uzależnieniu dzieci i młodzieży zwrócił jej uwagę na konieczność dokładnego badania uczniów pod kątem zagrożeń oraz podejmowania działań profilaktycznych na szerszą skalę nawet wówczas, gdy problem wydaje się jednostkowy. Ponadto problem ten nie powinien być umniejszany poprzez inne problemy uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 627, 628, 630-631)

Ocena cząstkowa

Szkoła w zasadzie prawidłowo opracowała programy wychowawcze i szkolne programy profilaktyki, które ogólnie odnosiły się do problemu uzależnień, ze szczególnym uwzględnieniem zjawiska cyberprzemocy. Opracowanie ww. dokumentów nie zostało jednak poprzedzone rzetelną diagnozą skali zjawiska nadużywania mediów elektronicznych przez uczniów, a w samych dokumentach nie określono wskaźników pozwalających zbadać zakładane efekty realizacji programów. W obowiązującej w Szkole *Strategii działań wychowawczych, zapobiegawczych i interwencyjnych wobec uczniów zagrożonych*

uzależnieniem zawarta została procedura działań interwencyjnych w sytuacji kryzysowej związanej z nadużywaniem przez uczniów mediów elektronicznych.

2. Działalność edukacyjna i diagnostyczna związana z problemem e-uzależnienia

Opis stanu faktycznego

W kontrolowanym okresie poradnie psychologiczno-pedagogiczne wydały 41 opinii¹¹ i trzy orzeczenia¹² uczniom uczęszczającym do klas V i IV diagnozujące trudności dydaktyczne i wychowawcze. W czterech opiniach o uczniach wydanych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne, zawarte zostało wskazanie dla rodziców dotyczące ograniczenia czasu spędzanego przez dziecko przy grach komputerowych.

(dowód: akta kontroli str. 377-448)

W latach szkolnych 2013/2014-2015/2016 w planach pracy wychowawców klas V-VI SP¹³ zatwierdzonych przez Dyrektora Szkoły do realizacji przez wychowawców w ramach godziny wychowawczej, zaplanowano m.in. następujące tematy związane z uzależnieniem:

- *Uzależnienia – mówimy im nie* (eliminowanie uzależnień od różnych używek, uczenie świadomego korzystania z Internetu),
- *Dlaczego nałogi są szkodliwe* (nałogi i złe nawyki, skutki uzależnień),
- *Telewizja i film w moim życiu* (rodzaje programów telewizyjnych, wady i zalety telewizji, telewizja, radio, komputer – rozsądne korzystanie ze środków przekazu),
- *Bezpieczny Internet* (zagrożenia związane z użytkowaniem Internetu, czy jesteśmy anonimowi w Internecie, ochrona danych i wizerunku w Internecie),
- *Zagrożenia współczesnego świata* (uzależnienia),
- *Higieniczny tryb życia* (zasady higieny osobistej, jak korzystać z komputera i telewizora stosując zasady zdrowego trybu życia).

(dowód: akta kontroli str. 450-475)

W okresie objętym kontrolą działania w zakresie profilaktyki uzależnień Szkoły nakierowane były przede wszystkim na wyeliminowanie zjawiska cyberprzemocy. Wszyscy uczniowie Szkoły wzięli udział m.in. w zajęciach edukacyjnych *Cyberprzemoc* prowadzonych przez przedstawiciela Policji (25 listopada 2013 r., 16 kwietnia 2015 r., 15 kwietnia 2016 r.) oraz w apelu z okazji *Dnia Bezpiecznego Internetu* poświęconego bezpieczeństwu w sieci *Stwórzmy razem lepszy Internet* (13 lutego 2015 r.), Zajęcia w tym obszarze prowadził również nauczyciel informatyki.

W klasach V i VI zrealizowano następujące działania profilaktyczne dotyczące uzależnienia od mediów elektronicznych:

- udział uczniów klas II–VI w warsztatach profilaktycznych *Dlaczego warto mówić nie – budowanie postaw asertywnych. Nie daj się złapać w sieci* zorganizowanych 10 i 25 września 2013 r. (prowadzący: przedstawiciel Centrum Profilaktyki Społecznej w Warszawie),
- realizację tematów dotyczących ww. problemu w ramach godziny wychowawczej przez wychowawcę klasy:
 - *Uzależnienia mówimy im nie* (7 marca 2014 r. – klasa VIa¹⁴, 9 stycznia – 2015 r. klasa VIb¹⁵),
 - *Komputer przyjaciel czy wróg?* (9 maja 2014 r., klasa VIa¹⁶),
 - *Od czego możemy się uzależnić?* (9 grudnia 2014 r. – klasa Va¹⁷)

¹¹ Dziewięć opinii w roku szkolnym 2013/2014, 14 opinii w roku szkolnym 2014/2015 oraz 18 opinii w roku szkolnym 2015/2016.

¹² Po jednej opinii w każdym z kontrolowanych lat szkolnych, tj. 2013/2014, 2014/2015 i 2015/2016.

¹³ Badaniem objęto klasy V i VI, ze względu na przyjęte niewielkie ryzyko wystąpienia problemu nadużywania mediów elektronicznych w klasach niższych.

¹⁴ W zajęciach uczestniczyło 14 uczniów.

¹⁵ W zajęciach uczestniczyło 25 uczniów.

¹⁶ Na zajęciach obecnych było 12 uczniów.

¹⁷ W zajęciach uczestniczyło 22 uczniów.

- *Dlaczego nałogi są szkodliwe* (17 marca 2015 r., klasa VIb, obecnych 19 uczniów),
 - *Uzależnienia od komputera i Internetu* (17 maja 2016 r. – klasa VIa¹⁸),
 - *Problem z zachowaniem dzieci w Internecie – utworzenie grupy obrażającej wychowawcę i innych nauczycieli* (23 marca 2015 r. – klasa Va¹⁹, zajęcia z udziałem pedagoga szkolnego i Dyrektora),
- organizację spotkań z rodzicami 17 i 24 marca 2015 r. z udziałem pedagoga i Dyrektora *Problem z zachowaniem dzieci w Internecie – utworzenie grupy obrażającej wychowawcę i innych nauczycieli* (udział wzięło 14 z 26 rodziców),
- organizację 28 stycznia 2014 r. spotkania rodziców z terapeutą ds. uzależnień,
(dowód: akta kontroli str. 476-573)

W okresie objętym kontrolą kwestię korzystania z telefonów komórkowych na terenie Szkoły regulował statut. Określono w nim, że uczniom nie wolno używać telefonów komórkowych podczas zajęć edukacyjnych, a także rejestrować przy pomocy urządzeń technicznych obrazów i dźwięków bez wiedzy i zgody zainteresowanych (§ 127 ust. 6 i 7). Sankcją za nieprzestrzeganie tych zasad było obniżenie oceny z zachowania.

(dowód: akta kontroli str. 69)

Dyrektor, jako przyczyny wprowadzenia do statutu Szkoły ww. uregulowań wymieniła: zakłócanie porządku na lekcji, nagrywanie nauczycieli i uczniów, umieszczanie nagrań w sieci, dbanie o zdrowie i bezpieczne warunki pracy, w tym ograniczenie dzieciom dostępu do telefonu.

(dowód: akta kontroli str. 626)

W trakcie posiedzenia rady pedagogicznej w dniu 9 lutego 2015 r. zaproponowane zostały następujące zmiany w statucie:

- uczniowie wyłączają telefony komórkowe w czasie zajęć i przerw, a w razie potrzeby mogą skorzystać z telefonu za zgodą nauczyciela,
- w przypadku użycia telefonu przez ucznia niezgodnie z zasadami telefon zostanie zabrany przez nauczyciela i oddany rodzicowi,
- nauczyciele powinni wyciszyć swoje telefony komórkowe podczas zajęć lekcyjnych oraz nie prowadzić rozmów przez telefon podczas lekcji.

Ww. propozycje do chwili zakończenia kontroli (17 maja 2016 r.) nie zostały wprowadzone do statutu Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 650-672)

W kontrolowanym okresie Szkoła w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej nie zgłaszała corocznego zapotrzebowania na zajęcia profilaktyczne. Jak wyjaśniła pedagog: *Jedynie w latach 2013/2014 oraz 2014/2015 wnioskowałam o udział psychologa w punkcie konsultacyjnym na terenie naszej szkoły w ramach ogólnej pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Punkt funkcjonował przez wyżej wymieniony okres z częstotliwością jednego spotkania w każdym miesiącu. Powód niezgłaszania zapotrzebowania na zajęcia profilaktyczne, w szczególności dotyczące e-uzależnień, wynikał z zaplanowania pracy szkoły (w oparciu o potrzeby szkoły określone podczas diagnozy środowiska szkolnego oraz zasoby szkolne, w tym przygotowanie nauczycieli i pedagoga do podejmowania zajęć o charakterze profilaktycznym). W latach 2013/2014 oraz 2014/2015 szkoła otrzymała z Urzędu Gminy środki na sfinansowanie działań profilaktycznych w zakresie narkomanii oraz alkoholu i na tych zadaniach skupiła się praca szkoły.*

(dowód: akta kontroli str. 631)

Wyniki przeprowadzonej w ramach kontroli wśród uczniów klas V i VI, ich rodziców i nauczycieli ankiety dotyczącej e-uzależnienia, pokazują, że większość z przedstawicieli ankietowanych grup wiedziała, że w Szkole istnieją zasady korzystania telefonu komórkowego na terenie Szkoły (83,1% uczniów, 100% nauczycieli i 87,8% rodziców). Odpowiedzi na pozostałe pytania ankiet dotyczące zasad obowiązujących w tym zakresie w Szkole mogą jednak wskazywać, że zasady te nie zostały określone w sposób precyzyjny.

¹⁸ Na zajęciach obecnych było 23 uczniów.

¹⁹ W zajęciach uczestniczyło 22 uczniów.

Spośród ankietowanych nauczycieli, 62,1% przyznało, że zasady te dotyczą nauczycieli, 27,6% było odmiennego zdania, 10,3% udzieliło odpowiedzi nie wiem. Podobnie zróżnicowane były wskazania uczniów w tym względzie: 68,8% uważało, że zasady te nie dotyczą nauczycieli, 7,8% było odmiennego zdania. Natomiast 23,4% nie posiadało wiedzy na ten temat²⁰.

Opisując w pytaniu otwartym obowiązujące w Szkole zasady korzystania z telefonu komórkowego uczniowie w zdecydowanej większości wskazywali na zakaz korzystania z telefonu na terenie szkoły (54,9%). Jedynie 4,2% uczniów wskazało na zakaz używania telefonu na lekcjach. Określając zasady korzystania z telefonu w Szkole rodzice najczęściej wskazywali na zakaz korzystania z telefonu komórkowego na terenie Szkoły (42,7%), zakaz przynoszenia telefonu do Szkoły (17,3%) zakaz korzystania z telefonu, Internetu podczas zajęć lekcyjnych (10,7%).

Opisując obowiązujące w Szkole zasady 55,2% ankietowanych nauczycieli wskazało na zakaz korzystania/używania telefonu na zajęciach, 37,9% na zakaz korzystania z telefonu na terenie Szkoły. Nauczyciele wskazywali również takie obowiązujące zasady jak: możliwość skorzystania z telefonu na przerwie za pozwoleniem nauczyciela, natychmiastowe informowanie rodziców o przypadku łamania zasad, zakaz robienia zdjęć i nagrywania bez zgody nagrywanego, zabieranie aparatu uczniowi, któremu zadzwonił telefon w trakcie zajęć i zwracanie rodzicowi, który musi się po niego zgłosić do wychowawcy lub dyrekcji.

Rodzice określając zasady korzystania z telefonu w Szkole najczęściej wskazywali na zakaz korzystania z telefonu komórkowego na terenie Szkoły (42,7%), zakaz przynoszenia telefonu do Szkoły (17,3%), zakaz korzystania z telefonu podczas zajęć lekcyjnych (10,7%).

(dowód: akta kontroli str. 576-600)

Wyniki ankiety pokazały zdecydowane różnice w postrzeganiu przez ankietowanych faktu korzystania z telefonów komórkowych przez nauczycieli. Na pytanie jak często w ciągu ostatniego miesiąca nauczyciele korzystali z telefonu komórkowego podczas prowadzenia zajęć do celów prywatnych, wszyscy ankietowani nauczyciele odpowiedzieli w ogóle. Natomiast 75,8% ankietowanych uczniów (spośród 66 którzy udzielili odpowiedzi) stwierdziło, że w ciągu ostatniego miesiąca nauczyciele podczas lekcji korzystali z telefonu komórkowego do celów innych niż związane z nauczaniem na lekcji. Określając częstotliwość korzystania przez nauczycieli z telefonu komórkowego do celów innych niż związane z nauczaniem na lekcji w ciągu ostatniego miesiąca, uczniowie udzielili następujących odpowiedzi: w ogóle – 12,1%, tylko 1 raz – 9,1%, 2-3 razy – 27,3%, 4-5 razy – 13,6%, 10-20 razy – 19,7%, więcej niż 20 razy – 6,1%, trudno powiedzieć – 12,1%.

(dowód: akta kontroli str. 576-585, 588-593)

Z badań ankietowych przeprowadzonych wśród uczniów wynika ponadto m.in., że w ciągu ostatnich dwóch lat: 46,5% nie uczestniczyło w lekcjach organizowanych przez Szkołę poświęconych zjawisku uzależnienia od Internetu, 53,5% uzależnieniu od komputera, 76,1% uzależnieniu od telefonu komórkowego, 71,8% uzależnieniu od grania w gry on-line.

Wśród najczęściej podejmowanych tematów na zajęciach profilaktycznych realizowanych przez Szkołę uczniowie wymieniali: przemoc szkolną (26%), palenie papierosów (18,4%), korzystanie z substancji psychoaktywnych, w tym z dopalaczy (15,8%). 15,3% ankietowanych wskazało na temat e-uzależnień (uzależnienia od telefonów komórkowych, Internetu, komputera) jako podejmowany na zajęciach profilaktycznych. Przy czym większość ankietowanych przyznała, że zajęcia poświęcone e-uzależnieniu były realizowane w ramach godziny wychowawczej (70,6% uzależnienie od Internetu, 57,4% uzależnienie od komputera, 58,8% uzależnienie od telefonu komórkowego, 45,6% uzależnienie od grania w gry on-line). Zazwyczaj zajęcia w tym zakresie prowadził nauczyciel, wychowawca klasy bądź pedagog lub psycholog szkolny (54,4% uzależnienie od Internetu, 54,4% uzależnienie od komputera, 57,4% uzależnienie od telefonu komórkowego, 41,2% uzależnienie od grania w gry on-line).

W opinii 28,2% ankietowanych uczniów Szkoła, do której uczęszczają nie radzi sobie w odpowiedni sposób z uzależnieniem od Internetu, w opinii 23,9% nie radzi sobie z uzależnieniem od komputera, 21,1% z uzależnienia od telefonu komórkowego, 32,4% uzależnienia od grania w gry on-line.

(dowód: akta kontroli str. 588-594)

²⁰ Ankieta dla rodziców nie zawierała pytania w tym zakresie.

Wyniki ankiety przeprowadzonej wśród rodziców wykazały, że ponad połowa z nich (52,1%), nie potrafi powiedzieć czy szkoła, w której uczą się ich dzieci ma jakiś plan na rozwiązywanie problemu e-uzależnienia wśród uczniów, 34,3% rodziców wskazało, że szkoła ma taki plan (odpowiedzi *raczej tak* 23,3%, *zdecydowanie tak* 11%). Blisko 2/3 ankietowanych (64,2%) rodziców potwierdziło, że Szkoła nie proponowała im osobistego włączenia się w realizację oddziaływań profilaktycznych nakierowanych na ograniczenie zjawiska e-uzależnienia (22,4% zdecydowanie nie i 41,8% raczej nie). Jednocześnie 78,4% ankietowanych przyznało, że nie włączało się osobiście w jakiejkolwiek działania szkolne zmierzające do ograniczenia zjawiska e-uzależnienia, gdyż nikt mi tego nie proponował. Zdecydowana większość ankietowanych rodziców w ciągu ostatnich dwóch lat nie uczestniczyła w spotkaniach, lekcjach czy konferencjach organizowanych przez szkołę, do której uczęszcza ich dziecko poświęconych zjawisku uzależnienia od Internetu (76,4%), komputera (77,8%), w spotkaniach dotyczących uzależnienia od grania w gry on-line (77,8%) oraz w spotkaniach dotyczących uzależnienia od telefonu komórkowego (80,6%).

(dowód: akta kontroli str. 595-600)

Z badania ankietowego przeprowadzonego wśród nauczycieli wynika, że: 69% badanych nauczycieli skorzystałoby z możliwości bezpłatnego podniesienia swojej wiedzy w zakresie uzależnienia od Internetu, komputera, natomiast 65,5% skorzystałoby z możliwości podniesienia swojej wiedzy w zakresie uzależnienia od telefonu komórkowego i gier on-line. Nauczyciele stwierdzili, że programy profilaktyki realizowane przez Szkołę najczęściej odnoszą się do: korzystania z substancji psychoaktywnych, w tym dopalaczy (72,4%), ochrony zdrowia, zdrowotnego stylu życia (62,1%), e-uzależnienia (55,2%), przemocy szkolnej (41,4%), palenia papierosów (31%). Dziewięciu nauczycieli (31%) stwierdziło, że od 1 do 25% uczniów używa telefonu komórkowego w trakcie lekcji, 17 nauczycieli (58,6%), że od 1 do 25% uczniów używa telefonu komórkowego na przerwach, sześciu (20,7%), że od 1 do 25% uczniów spóźnia się na lekcje z powodu korzystania z telefonu komórkowego/komputera/Internetu/z powodu grania w gry on-line na przerwach, 12 (41,4%), że od 1 do 25% uczniów nie wywiązuje się ze swoich obowiązków szkolnych/nie odrabia zadanych prac domowych z powodu nadmiernego korzystania z telefonu/komputera/Internetu/gier on-line, natomiast 20 (69%), że od 1 do 25% uczniów użytkowała na terenie Szkoły telefon komórkowy/tablet w sposób niewłaściwy, co doprowadziło do jego czasowego odebrania przez nauczyciela/dyrektora.

(dowód: akta kontroli str. 576-585)

Szkoła w okresie objętym kontrolą zatrudniała w pełnym wymiarze czasu pracy pedagoga szkolnego, posiadającego wykształcenie wyższe magisterskie w zakresie pedagogiki oraz studia podyplomowe z diagnozy i terapii pedagogicznej. Pedagog odbyła także kursy, szkolenia i warsztaty m.in. w zakresie: *Programu Wzmacniania Rodziny 10-14*, *Zasad postępowania w sprawach nieletnich w oparciu o obowiązujące przepisy*, *Bezpieczeństwa dzieci korzystających z Internetu*, przygotowania do realizacji programu zajęć wychowawczo-profilaktycznych *Spójrz inaczej*, przygotowania do prowadzenia programu *Przyjaciele Zippięgo*.

(dowód: akta kontroli str. 271-276, 635-649)

Zadania pedagoga szkolnego, określane były w rocznych planach m.in. w zakresie: rozpoznawania indywidualnych potrzeb rozwojowych uczniów, rozpoznawania warunków bytowych i organizowania pomocy w zakresie podstawowych potrzeb dziecka, podejmowania działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży, minimalizowania skutków zaburzeń rozwojowych, zapobiegania zaburzeniom zachowania, udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Wskazane w planach pracy formy realizacji dla zadania w obszarze podejmowania działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży obejmowały: rozpoznanie potrzeb z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów uczniów, organizowanie i prowadzenie zajęć/warsztatów profilaktycznych, współpracę z instytucjami/osobami wspierającymi działania szkoły w zakresie profilaktyki uzależnień, organizowanie i prowadzenie konsultacji, porad dla rodziców, uczniów, nauczycieli z zakresu profilaktyki uzależnień.

(dowód: akta kontroli str. 299-300, 325)

Z informacji uzyskanej od pedagoga szkolnego oraz sporządzonej dokumentacji wynika, że w październiku 2014 r. pedagog przeprowadziła wśród uczniów anonimową ankietę dotyczącą agresji i przemocy.

(dowód: akta kontroli str. 601-609)

W dniu 9 grudnia 2013 r. w Szkole zorganizowano szkolenie dla nauczycieli pt.: *Zachowania ryzykowne dzieci na poziomie szkoły podstawowej*. Szkolenie przeprowadził przedstawiciel Świętokrzyskiego Towarzystwa Zapobiegania Patologiom Społecznym *Kuźnia*. W szkoleniu udział wzięło 18 nauczycieli. Treści szkolenia dotyczyły przyczyn zachowań ryzykownych dzieci, skali problemu oraz ryzyka wystąpienia tych zachowań: uzależnień od tytoniu, alkoholu, dopalaczy, narkotyków, urządzeń elektronicznych (telefonu, komputera, Internetu).

(dowód: akta kontroli str. 574-575)

W kontrolowanym okresie Szkoła nie korzystała z materiałów informacyjnych, nauczyciele nie uczestniczyli w konferencjach, szkoleniach w zakresie e-uzależnień, realizowanych w ramach programów Ministra Zdrowia finansowanych ze środków Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych. Szkoła nie otrzymywała również oferty działań profilaktycznych dla kadry pedagogicznej, rodziców, uczniów w zakresie e-uzależnień finansowanych z tych środków.

(dowód: akta kontroli str. 687)

Nadzór pedagogiczny sprawowany przez kuratora oświaty i Dyrektora Szkoły w kontrolowanym okresie nie obejmował działalności wychowawczej i profilaktycznej w zakresie problematyki e-uzależnień.

W kwietniu 2014 r. Świętokrzyski Kurator Oświaty przeprowadził w Szkole kontrolę w zakresie przygotowania Szkoły na przyjęcie do klas pierwszych dzieci sześciolatków, natomiast w grudniu 2015 r. w obszarze przestrzegania praw dziecka i praw ucznia. W przypadku obu kontroli przeprowadzonych przez przedstawiciela kuratorium nie wydano zaleceń pokontrolnych.

(dowód: akta kontroli str. 673-686)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na nieprecyzyjnym i w znacznej części opierającym się na nieformalnych zasadach uregulowaniu kwestii zakazu używania telefonów komórkowych na terenie Szkoły.

W statucie Szkoły zawarte zostały jedynie ogólne postanowienia w tym względzie, że uczniom nie wolno używać telefonów komórkowych podczas zajęć edukacyjnych, a także rejestrować przy pomocy urządzeń technicznych obrazów i dźwięków bez wiedzy i zgody zainteresowanych (§ 127 ust. 6 i 7).

(dowód: akta kontroli str. 69)

Faktycznie zakaz ten obowiązywał również w trakcie przerw w zajęciach. Ponadto, w statucie oraz w żadnym innym dokumencie szkolnym nie zostały określone zasady postępowania nauczycieli w sytuacji naruszenia zakazu korzystania z telefonu komórkowego przez ucznia. Nie określono również, czy zakaz używania telefonów dotyczy nauczycieli.

(dowód: akta kontroli str. 627)

Dyrektor wyjaśniła, że rozszerzenie zakazu korzystania z telefonów przez uczniów na czas przerw zostało ustalone na radzie pedagogicznej w dniu 9 lutego 2015 r., ale do tej pory nie zostało zapisane w statucie. Rozszerzenie to funkcjonuje tylko ustnie. Powodem braku zapisu w statucie było przeoczenie. Dyrektor dodała, że podczas rady pedagogicznej w dniu 9 lutego 2015 r. ustalono również nieformalne zasady zobowiązujące nauczycieli do zabrania uczniowi telefonu w przypadku używania go niezgodnie z przepisami i oddania go rodzicowi. Zasady te zostały wprowadzone ustnie, nie widnieją w statucie. Powodem niezawarcia ww. zasad w statucie było przeoczenie.

Odnosnie zasad używania telefonów przez nauczycieli Dyrektor wyjaśniła: *Zakaz używania telefonów w trakcie zajęć dotyczy tylko uczniów. Dla nauczycieli podczas posiedzenia rady pedagogicznej w dniu 9 lutego 2015 r. zostało wydane ustne zalecenie, aby podczas zajęć lekcyjnych wyciszyli telefony i nie prowadzili rozmów w trakcie lekcji. Zalecenie to ma służyć*

porządkowi na lekcji oraz dobremu przykładowi dla uczniów. Zalecenie to nie zostało zapisane w Statucie, a jedynie zostało przygotowane do wprowadzenia do statutu.

(dowód: akta kontroli str. 626-627)

O potrzebie zawarcia przejrzystych zasad dotyczących korzystania w Szkole z telefonów komórkowych świadczą wyniki ankiety przeprowadzonej w trakcie kontroli. 62,1% ankietowanych nauczycieli przyznało, że zakaz używania telefonów dotyczy nauczycieli, 27,6% było odmiennego zdania, 10,3% udzieliło odpowiedzi nie wiem. 68,8% ankietowanych uczniów udzieliło odpowiedzi, że zakaz używania telefonu nie dotyczy nauczycieli, 7,8% było odmiennego zdania. Natomiast 23,4% nie posiadało wiedzy na ten temat.

(dowód: akta kontroli str. 576-600)

Ocena częściowa

Szkoła podjęła szereg działań wychowawczych i profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom (w szczególności bezpieczeństwa w sieci i cyberprzemocy), organizując spotkania, warsztaty oraz szkolenia, prowadzone przez wychowawców, pedagoga szkolnego, zewnętrznych specjalistów, przedstawicieli policji. Na terenie Szkoły wprowadzany został całkowity zakaz korzystania z telefonów komórkowych. Wprowadzenie zakazu zostało określone w statucie Szkoły, przy czym postanowienia w nim zawarte wprowadzały jedynie zakaz korzystania z telefonów komórkowych w trakcie zajęć edukacyjnych. Zakaz ten został w sposób nieformalny rozszerzony również na czas przerw. Nie określono również w sposób formalny procedury postępowania w razie łamania przez uczniów ww. zakazu.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²¹, wnosi o:

1. Opracowywanie programów wychowawczych i profilaktycznych w oparciu m.in. o rzetelną diagnozę skali zjawiska nadużywania mediów elektronicznych przez uczniów, z uwzględnieniem wskaźników pozwalających na ocenę realizacji zaplanowanych działań.
2. Precyzyjne uregulowanie w statucie Szkoły kwestii dotyczących zakazu używania telefonów komórkowych i urządzeń elektronicznych zarówno przez uczniów jak i nauczycieli.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

²¹ Dz. U. z 2015 r. poz. 1096, ze zm.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, dnia 22 czerwca 2016 r.

Kontroler
Krzysztof Kopeć
specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach

Dyrektor
Grzegorz Walendzik

.....
podpis